

Co je softwarový patent?

Patent je forma právní ochrany vynálezů, která zaručuje jeho majiteli výlučné právo na využití vynálezu a platí po různou dobu, většinou 15-20 let. Za udržování patentu v platnosti je majitel povinen platit každoročně správní poplatky, jež se hradí patentovému úřadu. Patent může patřit i několika osobám, které vytvořily předmět společně, a tato osoba (osoby) má možnost svůj patent kdykoliv převést na jinou osobu.

Vynálezem, který je většinou předmětem patentu, rozumíme výsledek vlastní duševní činnosti autora. Zajímavé je, že v některých zemích (jako jsou například USA nebo Filipíny) je zavedena ochrana vynálezu nikoliv až ode dne přihlášky podané na patentový úřad, ale už od vytvoření vynálezu. Zákon zde pak požaduje důkaz o původcovství, kterým může být například to, že autor výsledky řešení předal v zapečetěném dopise notáři.

Podmínky patentovatelnosti jsou obvykle tři. První podmínkou je novost řešení – předmět, který si chci dát patentovat, není patentován nikde ve světě. Jako druhá podmínka se obvykle uvádí (viz Malý, J.: Obchod nehmotnými statky), že objekt, který chceme dát patentovat, musí být výsledkem vynálezecké činnosti, která je formulována v mnoha patentových zákonech jako řešení, jež není zřejmé pro průměrného odborníka v daném odvětví z dosavadních po-

znatků. Třetím znakem je průmyslová využitelnost. To znamená, že je možné vynález používat v hospodářské činnosti, a to opakovaně.

V souladu se závazky, které na sebe vzala Česká republika v Evropské dohodě přidružující Českou republiku k Evropskému společenství, byla přizvána i k Úmluvě o udělování Evropských patentů. Došlo k několika úpravám zákona, zejména v ustanoveních o využívání vynálezu, o vyčerpání a převedení práv nebo o uvedení na trh.

Z právního hlediska se tedy nemusíme softwarových patentů v zásadě bát, ovšem nezanedbatelné komplikace mohou samo sebou vzniknout. Není v silách patentových úřadů důkladně ověřit každý nový patent. V Austrálii se například stalo, že si jeden člověk demonstrativně podal patent na kruhové zařízení určené na přepravu materiálu, jinými slovy kolo. Mohly by se tedy například najít firmy, které by registrovaly obecně známé myšlenky z open-source projektů, a poté autory žalovaly. Jak ale v rozhovoru naznačil Bram Moolenaar, poplatky za užívání by zřejmě firma nikdy nedostala a poškození konkrétního open-source projektu by stejně nikam nevedlo – i kdyby se podařilo projekt totálně zlikvidovat, kdokoliv může díky veřejně přístupnému zdrojovému kódu vztít stávající stav před žalobou, odstra-

nit z něj sporné prvky a založit projekt zcela nový (třeba s jiným názvem).

Malá firma z Evropy není schopna profitovat z toho, že by byly softwarové patenty zavedeny. Ačkoli by přišla s něčím převratným, nestálo by to za ty prostředky patent podat. Spíše by ji to omezovalo v případě odhalení některých softwarových postupů, velké firmy by mohly začít požadovat poplatky či kompenzace za svoje patenty – a že jich firmy typu Microsoft, IBM či Intel mají požehnaně se můžeme přesvědčit sami na Internetu. Když to všechno dáme dohromady, tak mi připadá, že softwarové patenty mají více nevýhod a i když se jich teoreticky nemusíme bát, praxe bývá jiná a je nutno proti nim bojovat.

V současné době probíhá elektronická petice <http://petition.eurolinux.org/>, jejíž cílem je upozornit na nesmyslnost a hlavně nepotřebnost softwarových patentů, na nebezpečí, které by z jejich zavedení vznikly a na způsob, jakým se lobbistické skupiny snaží o to, aby byly schváleny. Softwarové patenty se tedy netýkají jen programátorů a vývojářů, ale především koncových uživatelů – omezily by stávající technologický růst a výrazným způsobem ohrozily open-source projekty všeho druhu, především Linux.

Lukáš Zapletal, Petra Míková

Inzerce »



Bram Moolenaar

Autor editoru Vim

Pane Moolenaar, můžete se čtenářům představit?

Žiji na východě Nizozemska a momentálně pracuji na plný úvazek na open-source software. Jsem sám, mít rodinu by bylo asi obtížné, jelikož za mnoho provedené práce nejsem placen. Pracuji doma, čímž se alespoň vyhýbám dopravním zácpám a s okolním světem komunikuji pomocí e-mailu. Abych kompenzoval to, že jsem pořád doma, velmi často cestuji, především o prázdninách. Miluji cizí země, cizí zvyky a kultury.

Vytvořil jste klon editoru vi nazvaný Vim. Proč jste si zvolil právě vi?

Byla to nedobrovolná volba, v jednom ročníku na univerzitě jsme museli tento nechutně složitý editor používat - přičemž jsme měli jen několik papírů dokumentace. Jenže velmi rychle jsem si zvykl a zjistil, že tento podivuhodný editor umožňuje téměř bleskurychlou editaci souborů. Doma jsem měl počítač Amiga, chtěl jsem mít podobný editor i tam, a jedinou možností bylo si ho napsat. To byl ten pravý důvod, proč jsem začal pracovat na editoru Vim.

Je Vim klonem jiného editoru, nebo jste začal jak se říká „vařit z vody“?

Všechno to začalo editorem Stevie, což byl klon pro Atari ST, jež byl přeprotován na Amigu. Zpočátku jsem měl mnoho problémů a vlastností měl editor poskrovnou, ale jelikož byl k dispozici zdrojový kód, pustil jsem se do úprav sám. Tohle je věc, kterou můžete dělat jen s open-source software. Jednoho dne pak bylo úprav ve zdrojovém kódu tolik, že originální práce původního programátora téměř zmizely. Právě tehdy jsem pojmenoval svůj editor Vim.

Rozhodl jste se publikovat Vim pod open-source licenci, nerozhodl jste se tedy pro licenci GNU GPL, proč?

Rozdíl mezi Vimem a jinými projekty, kde pracuje paralelně mnoho lidí, je přístup k vývoji. Na Vimu dělám jen já sám a jedná se pouze o moje dílo, ačkoliv mi mnoho lidí pomáhá tím, že posílají opravy. Sám rozhoduji, co bude v příští verzi a co ne. Moje licence dovoluje editovat libovolně rozšiřovat - pokud nebude jakkoli změněn. Veškeré změny dělám pouze já, osobně. Dalším rozdílem mezi GNU GPL je fakt, že kdokoliv může pou-

žít Vim v komerčním produktu - pokud mu to dovlím. Licence GNU GPL by mi to nedovolila. Teoreticky lze sice software vydávat pod více licencemi (jako to dělají autoři databázového serveru MySQL), ale musíte pak složitě shromážďovat povolení od všech lidí, kteří kdy do kódu zasáhli, což může být značně komplikované. Od verze 6.1 byla licence upravena tak, aby byla GNU GPL kompatibilní, což bylo technicky vynuceno, protože tu byl požadavek sestavovat kód s knihovnou licencovanou pod GNU GPL. Tady je jasně vidět, že licence GNU GPL zaručuje svobodu na úkor „svobody“ jiné.

Obáváte se softwarových patentů? Udělal jste si zmapování zdrojového kódu, jestli byste neměl s Vimem problémy?

Ano, vážně se jich obávám, naštěstí však nebyly nikde v Evropě ještě uznány. Neměl bych mít žádné problémy v případě, že bych použil nějaký patentovaný koncept v kódu. Existuje však nebezpečí, že by nějaká firma chtěla zastavit nebo poškodit vývoj Vimů kvůli patentu, ale nemyslím, že by to bylo až tak horké. Především je nutno položit si otázku, co by z toho firma měla, je jasné, že by dané firmě nikdo poplatky neplatil. Navíc bych kýžený kód mohl odstranit. Takový audit kódu mohou dělat lidé, kteří se na to specializují, jsou za to dobře zaplacení. Je to titěrná práce a nevím, kdo by byl schopen to provést u Vimů. Já se obávám, že tyto audity jsou naprosto zbytečné, za půl roku může být na světě nový patent, který by původní audit znehodnotil. Patentový systém je velmi špatně implementován, zejména v USA. Jediní lidé profitující z tohoto kolotoče jsou právníci a zaměstnanci patentových úřadů. Samo sebou jsou to ti, kteří softwarové patenty nejvíce podporují.

Dejme tomu, že by byly softwarové patenty v Evropě uznány a nějaká firma by si úspěšně zaregistrovala patent na „pohybování kurzorem pomocí kláves hjkl za účelem urychlení posunu v textu“. Mohla by to být firma s nějakým klonem editoru vi ve svém portfoliu, která by chtěla Vim poškodit. Co byste dělal? Odstranil byste tuto vlastnost z Vimů?

Není možné si patentovat metodu, která

Editor Vim je velmi oblíben pro svůj atypický způsob ovládání a možnosti, kterými lze program snadno rozšiřovat. Při editaci se uživatel pepíná v několika režimech a může také používat skriptovací jazyk, pomocí kterého lze přidat vlastnosti, která by nikomu ve Vimě chyběla.

V příkazovém režimu jsou klávesy namapovány na jednotlivé příkazy, jako například pohyb kurzorem, práce s buffery (schránka) a podobně. Posloupností příkazů je možno jednoduše nahrávat jako makra i opakovat pouhým zadáním šlice před vykonáním vlastního příkazu.

Odkazy

<http://www.vim.org>
Editor Vim

URL článku:

<http://www.linuxexpres.cz/04f0>

je již obecně známá. Je jasně prokazatelné, že tato vlastnost byla ve Vimu dríve. Ze zkušenosti ale víme, že patentové úřady nejsou schopny toto vždy na sto procent ověřit, a patent udělí. Potom bych se musel samozřejmě bránit, a to by bylo vskutku těžké. Právníci stojí peníze.

S pomocí peněžních darů, ke kterým vyzýváte na stránce projektu, pomáháte dětem z Ugandy. Vidíte nějaké výsledky za své záslužné činy za ta léta své charitativní podpory?

Ano, pravidelně navštěvuji domov dětí v Ugandě, a vždy, když tam přijedu, vidím nějaký pokrok. Toto centrum pomáhá dětem nejen přežít, ale také dodává určitou úroveň vzdělání. Naštěstí se politická situace a ekonomika země obrací k lepšímu, což umožňuje zaměřovat všechnu finanční pomoc na jiné neměně významné aktivity, především vzdělávání. Peníze, které tam posílám, opravdu pomáhají a mají dlouhodobý účinek. Je krásné vidět odejít z ústavu mladého rekruťáka, aby se pak po čase vrátil a pomáhal svým mladším kolegům.

Čím si vysvětlujete, že tak starý návrh ovládání editorů ex a vi je stále aktuální?

Základní idea byla vždy silnou zbraní editoru, zůstala naprosto nezměněna od historických verzí editoru vi. Touto myšlenkou je ovládání a pohyb kurzoru – děje se tak pomocí normálních kláves, a ne šipek. To vám umožní neposouvat ruku, nehledat pohmatem kurzorové klávesy na klávesnici. Vim navíc přidává mnoho vlastností navíc, takže zkušený uživatel nejen rychle píše, ale může využívat i tyto rozšířené možnosti. Ano, je to pravda, například na notebooku je mnoho kláves umístěno takřikajíc „z ruky“.

Napadla mě téměř řečnická otázka. Používáte Vim, když pracujete na Vimů?

Jistě, používám Vim na všechno, většinou tu nejaktuálnější verzi, takže jsem mezi prvními kdo se dozví, že jsem zanesl do nové verze chybu (smích).

Lidé váš editor bud nenávidí, nebo milují, čím si to vysvětlujete?

Zabere nějaký čas, než jste schopni v editoru vůbec pracovat. Jestliže to někdo jen vyzkouší na deset minut, pak zřejmě prohlásí, že je to složité a vzdá to. Toto je nutno překonat, protože pokud se nenaučíte základům, nikdy nemůžete tento editor používat. Jakmile se jej ale naučíte, můžete pracovat efektivně a většinou si editor zamilujete. Pak se obvykle projevuje opačný problém v jiných editorech, například já, pokud musím občas psát něco v programu Microsoft Word, musím často pracně z textu mazat nechtěně vložené znaky: „wjij“.

Nahrál jste mi na otázku, jaké operační systémy využíváte?

Hlavním strojem je u mě konzervativní FreeBSD? 4.9, zvolil jsem tento systém kvůli stabilitě. Používám KDE, ačkoliv spouštím většinou jen terminály. Mám k dispozici také počítač s Windows, je ale určen jen na testování Vimů na této platformě. Jednou za čas zapnu také moji Amigu 2000, kde to všechno začalo.

Je to paradox, vim je jeden z nejoblíbenějších editorů pro Linux a vy tento systém při vývoji ani nepoužíváte. Zdá se Vám, že se Linux vydal tím správným směrem?

Nemyslím, že by byla pro Linux jen jedna cesta. Může se vydat několika paralelními směry a také se tak děje. Linux vyvíjejí hlavně technicky zdatní odborníci, ti rozhodují jak se Linux vydá technicky. Na druhou stranu obchodníci budou tlačit Linux tím směrem, aby zisky byly co nejvyšší. A tady vidím malé nebezpečí, ale myslím, že situace je dobrá a Linux bude dál kvalitním systémem.

Jaký je Váš názor na to, že Vim je již hotov a není třeba přidávat nové a nové vlastnosti?

Často si pohrávám s touto myšlenkou, prostě zastavit vývoj a soustředit se jen na odlaďování chyb. Jenže když jsem dal možnost všem sponzorům hlasovat o to, kterou vlastnost by chtěli v příští verzi, položku ukončit vývoj nezvolil nikdo.

Nepřipadá Vám editor trochu moc barevný?

V editoru Vim můžete nastavit mnoho barev, a já osobně mám rád alespoň zvýrazněnou syntaxi, pomáhá to se orientovat ve zdrojovém kódu. Například komentář v jazyku C je dobré mít barevně odlišen, ne však už operátory nebo jména funkcí, avšak mnoha lidem to tak sedí. Řekl bych většině, proto se někomu může zdát Vim ve standardní instalaci barevný. Můžete si ho však přenastavit dle chuti, včetně barev.

Povězte nám něco o nových vlastnostech v poslední stabilní verzi.

Ve verzi 6.3 není mnoho nových vlastností, koncentroval jsem se na odstraňování chyb. Přidal jsem několik příkazů, které usnadní práci lidem, kteří píšou skripty (například keepjumps). Několik vylepšení jsem provedl také v lokalizaci nápovědy a podobně.

Jaký je Váš plán pro příští verze?

Vim 7 bude mít mnoho novinek, již nyní jsem začal dávat dohromady záplaty, které mi mnoho lidí poslalo. Funguje mi například plná podpora pro KDE (Vim jako editační komponenta) nebo tisk znaků UNICODE na postscriptových tiskárnách. Plánuji do skriptovacího jazyka editoru přidat seznamy a slovníky (slovník – pojem známý především programátorům v jazyce Python – se také často nazývá asociativní pole nebo jenom hash - pozn. redakce), abych ulehčil vytváření skriptů. Uživatelé totiž vytvářejí čím dál složitější funkce a skripty. Nevím proč, ale podpora pro jazyky Perl a Python se moc neujala, mnoho uživatelů je nepoužívá, a proto je rozšíření skriptovacího jazyka nutnost.

Tato verze by měla být přelomová, nechávám tedy uživatele hlasovat o to,



kteřou funkci by chtěli do této verze zařadit. Zatím vede doplňování kódu (intelligent completion, intellisense), což bude menší oříšek. Musím to vymyslet tak, aby vše fungovalo na různých platformách, a to dokonce i v textovém režimu.

Také bych rád vyčistil zdrojový kód a udělal revizi. Časté záplaty a odstraňování chyb zapříčinily, že některé části kódu jsou dosti nepřehledné, některé funkce neúnosně dlouhé. Nejde jen o to, aby kód dobře vypadal, když je uklizený, dělá se pak méně chyb. Musím být však velmi opatrný, takto rozsáhlá přestavba by mohla do zdrojového kódu zanechat spoustu chyb jiných, a proto musím přidat více automatických testů, které to odhalí. ■

Máte co dělat, děkuji za rozhovor a přeji mnoho štěstí nejen s Vimem.

Za LinuxEXPRES se ptal Lukáš Zapletal.

Mandrakelinux 10.1

Community

Obsah

Speciální přílohou našeho úvodního čísla je nová verze distribuce Mandrakelinux. Obsahem třech doprovodných CD je verze 10.1 Community, určená především linuxovým nedočkavcům a plná žhavých softwarových novinek. Vydání oficiální verze 10.1 je očekáváno koncem října. V tištěné části přílohy najdete stručný návod na instalaci, s jehož pomocí novou verzi jistě zvládnete, a dále pak informace o základním nastavení Mandrakelinuxu. Další informace o používání a nastavení hledejte v české uživatelské příručce, která je v elektronickém formátu PDF dostupná na webových stránkách. Jako bonus jsou přiloženy rozhovory s několika zajímavými lidmi, kteří jsou s Mandrakelinuxem spojeni.

Co je Mandrakelinux?

Mandrakelinux je kompletní distribuce GNU/Linuxu s mnoha aplikacemi pro každodenní použití. V Čechách, stejně jako na Slovensku nebo v celé Evropě, je jednou z nepoužívanějších distribucí. Uživatelé si získávají především svou přívětivostí a aktuálními verzemi softwaru a proto často proniká na domácí stanice uživatelů. Své místo si ale najde i na serverech, byť je jí tato role uživatelů jiných distribucí často upírána. Tvůrcem Mandrakelinuxu je společnost Mandrakesoft S. A., Francie, v ČR a SR výhradně zastoupená společností QCM s.r.o.

<http://www.mandrake.cz>
<http://www.mandrakesoft.com>

O autorovi

Ivan Bíbr pracuje ve společnosti QCM s.r.o. na pozici manažera pro Mandrakelinux. Systém GNU/Linux používá zhruba osm let, preferovanou distribucí je z různých důvodů již dlouhou dobu právě Mandrakelinux. Kromě práci na něm publikuje v odborném tisku a spolupracuje na přípravě linuxové literatury. Aktivně se zajímá o umění, zvláště pak o hudbu, a je vášnivým cimrmanologem.

bibri@mandrake.cz



Vyzkoušejte
příložená

3 CD

